

آن کمیونی که وزیر حضور داشتند و جناب‌های هم بودید گفتیم اگر چنانچه مسئله قبولی نوشتن را هم بانگ قبول گند دیگر عمل تمام است و ایرادی نخواهد بود همه بودند فرمودید باید عرض کنم

یکی دیگر از وکلا اظهار داشت بر فرض آن رو گشت نه همین حالا گفتند بهیچین صل تمام است با باز مطلق دارد

یکی دیگر از وکلا عنوان نمود چون می‌خواهیم ارباب حقوق حقوق خود برسند این است تاکید داریم

وزیر مالیه - آن شب گفته شد این دو کرور که حالا می‌باید همین قدر است که به صرف متخرج لازم بود دو کرور دیگر را که فرار گداشته اند یک کرورش را ششصد دیگر و یک کرورش را نماند دیگر به متجربان بابت حقوق چه باید کرد

یکی از وکلا - حال شما چه صلاح اندیشی کرده‌اید

وزیر مالیه - اگر بتوانیم کاری بکنیم که وعده دو کرور نزدیک خود ضرر ندارد

یکی دیگر از وکلا - آنروز که قرار دادنامه در اینجا قرائت شد شما گفتید اگر مؤسین قبولی را به بنویسند مطلب تمام است

وزیر مالیه - این طور نگفتم گفتیم این قرارداد نامه با زرد مجلس و زرا خوانده شود آنوقت پول گرفته شود

یکی دیگر از وکلا - بدون گرفتن دولت پول را از بانک مشکل است بانک تشکیل شود زیرا که اگر امتیاز نامه را ندهند بانک تشکیل نمی‌شود حال یا پول را بگیرند یا امتیاز نامه را بدهند

وزیر مالیه - آیا ارباب حقوق باین وعده راضی شده قبول میکنند

یکی دیگر از وکلا - اگر دولت این پول را باین شرایط نگیرد چه وسیله ارباب حقوق را پول می‌دهد

وزیر مالیه - وسیله دیگری نیست گفته شد سب کاری بکنید بانک تشکیل شود

وزیر مالیه - بانک باید تشکیل شود ولی يك اندازه پول نقد لازم است

یکی دیگر از وکلا دو کلمه گفتند که تمام این حرفها زیادی است کدام کار شما خدمت شده اند در اصول هم نشده و نخواهد شد

وزیر مالیه - این قرارداد نباید در مجلس و زرا بخونده شود و بعضی مایبونی برسد آنشب نبودید گفته شد غیر از مسئله قبولی نوشتن يك قدر پول نقدی هم لازم است

یکی از وکلا خیر ما آن قراردادی که وزیر و مجلس مقدس تصویب کرده اند دیگر معلول آنرا کسی تصویب نکرده بود و ما منتظر عدول از آنهم نبودیم

یکی دیگر از وکلا - چینی این استعراض را تصویب نمیکنند چنانچه اینکه نمیتواند در نظر نماند یکی از وکلا از با بجان چنین عنوان کرد که این ظاهر معمول را با خبر بردن مشکل است و ما می‌خواهیم باطن را با خبر کنیم هر چه می‌رسیم از هر وزیر مسئولی نمیتواند از پیش خود حق جواب بدهد میباید است که بی‌اهلی دیگر رجوع نکند و این کار بی‌بجان دارد. یکی دیگر از وکلا چنین

تقریر نمود می‌خواهم که دو توضیح عرض بکنم یکی برای وزارت مالیه و یکی برای وکلا محترم اما عرض از مسئولیت وزارت مالیه این است که آنچه در مملکت از باب مالیه گرفته میشود و داده میشود باید با اطلاع وزارت مالیه باشد نه این که در شیراز یا جای دیگر ماموری خلاف کرد امسئول است این معنی مسئولیت نیست و آن مسئولیت را هر وقت میخواهید میگویند باید شروع شود و معلوم میشود هنوز شروع نشده و متأسفانه می‌بینیم که با وجود شش کرور کسر باز موجب مستوری و غیره میدهند اما توضیح برای وکلای محترم در هیچ یک از اینها رسم نیست هر وقت وزیر مسئولی در مجلس حاضر شد یکی یکی از وکلا سؤال کنند آن وزیر مسئول جواب بدهد همه جبارسم این است هر مطلبی که هست قبل از وقت بیان وزیر مسئول اخطار نماید که اطلاع حاصل کرده هر چه لازم دارد از صورت و غیره حاضر کرده بپایند مجلس و جواب بدهد ولی تکلیف وزیر مسئول همان است که گفته شد اما تصحیح بوجه هم با مجلس است اگر منتظر باشید وزراء تصحیح کنند نخواهند کرد ما باید تمام دشمنان را برای خود بتراشیم و مردم را با خود دشمن کنیم بودجه را اصلاح بکنیم و این وظیفه مجلس است یکی از وکلای آذربایجان چنین بیان کرد هر کس در اینجا مطلبی را تعقیب میکند و زرا جواب صریح نمیگویند و اینچاهم ایراد می‌نمایند که بوزرا اعتراض نکنید و ولایت بگنید ولی من خواهم گفت بوزیر خارجه هر چه رجوع میشود جواب نمیدهد و بعضی از وزراء هستند که این مجلس مقدس را استهزاء میکنند و اسم نمیبرم زیرا که قدری از آن بخورم بر میخورم و نمیدانم در مقابل این چه باید گفت یکی دیگر از وکلا عنوان نمود جناب وزیر مالیه اینقدر مسئولیت نمیتواند بجهت بگیرد یکی دیگر از وکلا اظهار داشت ما باید بدانیم که عیب اساسی دامن کلی است او را باید اصلاح کرد و آن امر کلی این است که کار دودست خود وزراء مسئول نیست یکی دیگر از وکلا بیان نمود ما يك ایراد داریم بوزره که در صورتیکه از عهده مسئولیت خود نمیتوانند بر آید در استقامت نمیدهند گفته شد از این مطلب نگذرد یکی دیگر اظهار داشت باید وزیر را مسئولیت را قبول بکنند که از عهده بر آید و با استقامت بدهند پس از این یکی از وکلا آذربایجان چنین عنوان نمود که چون آقای تقی زاده بجهت از وزارت خارجه سوده اند مراجع کردند بمجلسی که باید بگویم و آن این است چند روز پیش امر مهمی اتفاق افتاد در آذربایجان خیلی اهمیت داشت گویا مجلس لازم ندید که در این مجلس هائی گفتگو شود و قرار شد که در يك کمیونی مذاکره آن بعمل آید ولی این مساعدتی بود که مجلس از وزارت خارجه نمود و مطلب را رجوع کرد با آنجا و دو روزه جواب خواست لویا وزارت خارجه این مساعدت را حمل بر عدم مساعدت نموده و بعد از چهارده روز چنین امر مهمی را جواب ندادند باید آذری کردیم که میخواهیم این در مجلس گفتگو شزه جواب چه شد حالا جواب داده اند مثل اینکه بیگانه بوده اند این که هیچ اطلاع ندارند و اکنون لازم است آن مساعدت را از وزارت خارجه سلب کرد و در مطلب با اهمیت داده و آن مطلب مهم را

من در اینجا بگویم چندی بل جنرال فونسل روس در تبریز بدون قانون مداخله در امورات داخله آذربایجان نموده و پیشکاری آنجا را تحت استنطاق در آورده بعضی سؤالات کرده و اسامی اعضاء انجمن تبریز را حتماً خواسته و تهدید کرده بود این مطلب این طور می‌نماید که می‌خواهد در تمام کارهای داخله مداخله نماید و ما گفتیم که این حرکت جنرال فونسل از سه شکل خارج نیست یا باید سرخود این کار را کرده باشد در این صورت باید معزول شود یا اینکه با اطلاع سفارت خودش بوده در این صورت لاقال باید آندو کاغذ رسمیکه پیشکاری آذربایجان نوشته پس گرفته و معدرت بخواهد یا اینکه از اینجا تصویب کرده اند در این صورت هم باید تکلیف معین شود حال بهماز چهارده روز وزارت خارجه در روی يك صفحه کاغذی جواب مهمی نوشته است که این حرکت جنرال فونسل معض دانستن تکلیف و اطلاع بوده است پس معلوم میشود که وزارت خارجه بهما هم مطلب مهمی باشد جواب نخواهد داد یکی دیگر از وکلای آذربایجان چنین اظهار داشت که این مطلب ملی است در صورتیکه می‌گویند جنرال فونسل تا دوروز پیشکاری آذربایجان خیلی تهدید و سخت گیری میکرد و کاغذهای رسمی او را بتوسط تلگراف خانه فرستادند همهذا وزارت خارجه جواب نمیده دیگر چرا مطالبه می‌نمایند و پیش از این بوزیر خارجه و وزیر دول خارجه میگفتند حالا معلوم میشود صحیح است زیرا که وزیر خارجه از امورات این مملکت که اطلاع ندارند همان وزیر دول خارجه هستند باز همان وکیل آذربایجان اظهار کردید در موفقی که انطور پیش بپایند که با استقلال داخلی ما برخورد دیگر گفتگوی این مطالب لازم نیست اگر ما میتوانیم استقلال خودمان را حفظ میکنیم و الا واگذار میکنیم و در این وقت مجلس ختم کردیده

مذاکرات روز شنبه ۱۳ ربيع الاول ۱۳۳۰

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۱۱ آقا میرزا داهر قرائت نمودند پسدا یکی از وکلای آذربایجان چنین عنوان نمود که الساعة طهران از جهت امر نان نزدیکست آشوب بتود دردگان هرناوائی جمعیت جمع شده نمی‌توانند نان بگیرند در این فقره يك قرار لازمه داده شود که مردم آسوده شوند اینک وزارت داخله یا سایرین مراجهاری می‌نمایند تمام طرفه است و باین طرفه هیچ کاری پیش نمرود

رئیس - دیروز عصری مجلس خاصی بجهت این کار منعقد شد وزارت مالیه و حکومت و رؤسای کمیانی نان و جمعی از وکلا حضور داشتند و جناب وزیر داخله بواسطه کاری که داشتند معذر خواسته بودند بالاخره پس از مذاکرات زیاد همه با جدوجهد رفتند که هر شکلی هست گندم برسانند حال رؤسای کمیانی اینجا هستند و بهتر میدانند امروز اقدامی شده یا نه وکیل میدان اظهار داشتند که امروز جهت عمل روده در منزل وزیر دربار بودم هر چه میتوانستند در فرام کردن گندم سعی کردند يك اندازه قبول شد که مال فرستاده شده از خارج حمل شود قریب هزار خورار از قزوین

و همچنین از بعضی جاها که گنم هست و یک مقداری هم که در طهران نزد ملاکین هست قرار شد بعد از مراجعت از حضور نمایونی جدا بخواهند یکی از وکلا اظهار نمود دودمه است اسم وزارت دربار را در عمل نان میشوند مگر عمل نان هم جزو تشریفات دولتی است گفتند چون وزارت دربار حکومت دار الخلافه را هم دارند و نیز دو سهم با کمپانی نان شرکت دارند از آن جهت است پس از این چون دبیر الملک معاون وزارت داخله در مجلس حضور داشتند یکی از وکلا عنوان اسرای فوجان را نموده چنین بیان کرد که شش نفر از اسراء فوجان برگشته اند باید از این جهت از وزارت داخله اظهار امتنان نمود آقای دکتر ولی الله خان در این موقع این عنوان را کردند که نواب والا امیرخان سردار دو کار بزرگ در استرپاد کرده اند دوماه پیش در (چاتلی) که سرحد است بکنفر تلگرافچی و بکنفر گمرکچی را که ترکمانان با ملارت برده بودند شبانه بانو کرهای شخصی به ایه ترکمانان رفته بدون اینکه قتلی واقع شود با خون از دماغ کسی بیاید آن دونفر را پس گرفتند و علاوه بر این در دو هفته قبل هفت نفر زن که توجزو اسرا فوجان محسوب میشدند استرداد کرده اند و دوتای از آنها از خراسان است دوتا از حوالی استرپاد یکی از قزوین و یکی هم از ساوجبلاغ مگر حق امیرخان سردار خیلی خیلی زحمت کشیده و در حقیقت زحمت ایشان سرمشق شده برای سایر حکام یکدفعه نهصد تومان خرج کرده اند و یکدفعه چهارصد تومان بدون اینکه چیزی از کسی گرفته باشند تمام از کیسه قوت خودشان داده اند شنیدم بعضی میگویند من ایشان کم است صبح است ولی چون کار بزرگ کرده اند میتوان گفت پیر عقل است در خصوص استرداد این اسرا مجلس باید اظهار شاست نماید که این شخص هر کار کرده اند از جیب خود خرج نموده اند

یکی از وکلا - معلوم میشود این هفت نفر ربط با اسرای فوجان ندارد باید از جانب دبیر الملک که معاون وزارت داخله هستند جوابا شد چه اقدام در این خصوص شده ؟

دبیر الملک - از بابت اسرایک اردویی امیر اعظم زنده و مشغول حرکت هستند و از فراد تلگرافیکه امیر اعظم کرده اند پول لازم است و آن قرار داد را هم که وزارت داخله راپورت داده بود مجلس قبول نکرد که پول از آندونفر گرفته شود جواب داده شد که مجلس ردهم نکرد همینقدر

آنروز مجلس گفت از کجا معلوم است اینها باعث شده اند و یکی از وکلا رشت اظهار داشت کمان نمیکند مجلس در شکل استرداد اسرا دخالت کند و یکی دیگر از وکلا آذربایجان اظهار نمود در صورتیکه معلوم نیست کی این کار را کرده میشود گفت از آندونفر پول را بگیرد خودشان در عدلیه تحقیق نموده تصحیح هر کدام است بگیرد نامر جایگ کار عیب داری هست بگردن مجلس و مجلسیان میگذازانند

دبیر الملک - حالا وقت این کاریست که تحقیق بشود زیرا که باید رجوع بعمل شود آنوقت طول خواهد کشید یکی از وکلا بیان نمود چندی قبل گفتم حالا هم میگویم تادو ماه و چهار روز بعد از میدان ایلیوت از آنجاییکه هست حرکت میکنند و اگر برود استرداد اسرا قدری سخت است و آنرا بیوروت که از وزارت داخله آمده بود و بوجه نوشته جناب

حاج الاسلام آقای حاج میرزا حسن سیرفروزی - بهت و معلوم شده که سالار ملها این کار را کرده و باید از او خواست و یکی دیگر از وکلا چنین اظهار کرد مطالبه که وزارت داخله رجوع شده وقتی ملاحظه نسایم من بنیم گویا معنی مسئولیت را نمیدانند و اینکه میدانند طره میزنند در خصوص آصف الدوله حال فریب دو ماه است اینهمه مذاکرات شد چه اقدامی کرده اند

دبیر الملک - تا محاکمات که بلوایر داخله نیست و محاکمات عالیهم که حالا نداریم اگر با عدلیه است دیگر ربطی وزارت داخله ندارد ازما عزل حکومت بود عزل کردیم و آنکھی این مسئله از سه سال قبل شده آنوقت مسئولیت نبود حالا که مسئولیت پیمان آمده باید بنجاسانیده ایم

یکی از وکلا رشت اظهار داشت آقایان باید بدانند که مجلس در طریق استرداد اسرا نباید دخالت داشته باشد رجوع بکنند به وزارت داخله

دبیر الملک - ملی العجالتی شق ثالثی نیست امیر اعظم پول خواست و اینکه تصدیق نمائید از آندونفر پول گرفته شود یا واگذار کنی خود وزارت داخله بهر عنوان هست پول را بگیرد و یکی از وکلا چنین جواب داد بطور مفهومی تصدیق کرده پول داد اسرا را گرفت فردا ترکمان بیاید باز ببرد پس قوه قهریه شما چه شد

یکی دیگر از وکلا بیان نمود که این فرمایشات صحیح است و نتیجه یکی از رعایای خود خا که مرتکب جنایتی شد البته باید بقوه جبریه جزا داد اما این جا یک نظر پولتیکه در میان است و امروز سرحد بودن استرپاد را با دولت همجوار میدانید پس خوب است امروز بهر طوری که هست بدون قوه جبریه پس گرفته شود اینطور که شما میگوئید بجهت بد ما ندارد شود باز همان وکیل اظهار داشت بیجوقت همچو چیزی نبوده

در عهد امیرخان سردار مرحوم وصافی چنین اتفاقی افتاد خود رکن الدوله آمد بقوه جبریه ترکمان را عاجز کردند شما در قشون خراسان فکر کنید که هنوز سه هزار تومان گرفته یک فوج را بکنفر میفرستند مایک مجازات مرتکبین داریم که البته بایسته مجازات برسد و یک استرداد اسرا عقیده من اینستکه اگر پنج هزار نفر هم کشته شود و اسرا استرداد شود بهتر از این است که با پول پس گرفته شود و یکی از وکلا چنین عنوان نمودند

که تکلیف مانیت این حرفها را بزینم تکلیف ما وضع قانون است تکلیف ما در هشت و زرا مسئول صحیح بودن است هر وقت چنینیستی را دارا شدید آنوقت کارها صحیح خواهد بود در این مسئله دو ماهست که اوقات خود را ضایع کرده اید و حال آنکه در هیچ جا معمول نیست که همیشه مجلس باین طور کارها برسد این مال وقتی است که اگر در عرض سال یکدفعه دو دفعه چنین کاری اتفاق بیفتد از طرف مجلس اقدام خود آنهم باینطور که اخطار نماید بوزارت داخله یا بهر وزارتخانه که راجع است اگر اقدام کرد خیلی خوب و الا باید مجلس را متقاعد نماید که چرا اقدام نکرده یا اینکه باید استعفا بدهد حالا باید شما بگوئید این مسئله را اخطار کردیم بتوسط معاون وزارت داخله بوزیر داخله آصف الدوله و صب هر دو در طهران

هنگامه هر سوسیس را متقاعد نمیکند تکلیف شما این است که همین را بگوئید و یکی از وکلا آذربایجان چنین تقریر نمود که وزیر غیر از سر بیجا بنیدن کاری دیگر ندارند ما از اعلیحضرت شاهنشاه مرض کردند و اعلیحضرت شاهنشاه از ما مرض نمودند میگویند که اعلیحضرت شاهنشاه نمیکند پس چرا استعفا نمیدهند

و یکی دیگر از وکلا اظهار داشت ما وکلا که جمع شده ایم اینجا یک تکلیفی داریم حتی الامکان باید این خدمت را بطور صلاح انجام بدیم من میگویم این مجلس هم بتکلیف خود عمل نمیکند اول تکلیف مجلس وضع قانون است روزیکه قانون واهی و مرتشی را وضع میکرند من اینجا روی قالیچه نشسته گفتم یکی از اصول قوانین هه جاست که هر قانونی را مجلس وضع کرد باید مدت اجرائی آنرا هم معین نمایند که کی آن قانون را باید هیئت مجریه بموقع اجرا بگذارند اگر آرزوی معین میشد اینطور مسامحه نمیشد که قانون واهی و مرتشی کوفتون اینکه بکنفر در در اداره رضی تصدیق دو کار نشود تکلیف این را معین نمایند

یکی از وکلا آذربایجان چنین عنوان نمود هر چه میخواهیم اعتراضی نکنیم نمیشود پیش آمد و اداره مینماید که هر روزی وزیری آمد باید معنی مسئولیت را بگوئیم و من میخواهم متمم فرمایش آقای حسن علی خان را بگویم و آن این است که ما هیچ تکلیف در کاریکه رجوع بهر وزیر می شود معین نکنیم جواب ندیم هر وقت خلاصی کردند باید تحت استنطاق بیادیم و مجلس را متقاعد بکنند که اینکار را اینطور کرده ایم بهترین کارهاست آنها هیچ حق تحصیل طریق ازما ندارند ما هم هیچ حق راه نمایی با آنها نداریم اما گویا ما یک تصمیمی داریم و آن فراموش کاری است یک مسئله را میگوئیم سه ماه میگردد و بحران میشود این مسئله استرداد اسرا در تمام روزناصیحات دنیا نوشته شده و باید ما تعقیب نمائیم و بگمان من مجازات مرتکبین مقم است از استرداد اسرا آنروز گفته شد مرتکبین را در محکمه که کبسیونی هم از مجلس بشود حاضر نمایند نکردند و نخواهند هم کرد

در این موقع آقای سید عبدالله مجتهد فرمودند شما میخواهید آنها بیایند و اقدام نمایند البته نخواهند آمد

باز همان وکیل آذربایجان اظهار داشت بنده میگویم وعقیده ام این است هر کاری که بهر وزارتخانه رجوع میشود باید بجهت انجام آن یک مدنی معین کرد و آخر آن مدت اگر اقدام نشد آن وزیر را معزل نمایند گفته شد پس همینطور بجهت استرداد اسرا وقت فرار بگذارید جواب داده شد اول تحقیق است بعد مجازات و استرداد

آقا سید عبدالله مجتهد - این هیئت وزرا را آوردید اینجا مسئولیت قبول نکردند چه کردید یکی از وکلا اظهار کرد مکرر عرض کرده ام که کافد و مرکب و قلم کار نمیکند این صحیح است مجلس باید قانون وضع کند و بنویسد ولی آن کافد مجری میخواهد کافد کار نمیکند امروز صراحت عرض میکنم این هیئت مجریه با این مجلس موافق نیست مملکت رسایه و زرا دارند رئیس الوزرا

دارنده تریب پانزده روز است دو دفعه در (دوما) دایم مآثرات شده پهلوه قوانین ادارات را کلیه وتریب مدد معاش برای عجزه و فقراء و توسعه مرضفانها و دستگیری از عملجات کارخانها شخص خود وزارت داخله آورده است بدوما نوشته است مذاکره میکند که بگذرد و باید این طور موافقت شود وقتیکه وزارت داخله ماهم آمدی مجلس بدون نوشن عربیه آنوقت به بنامین موافقت است مگر نه این است ما برای اصلاح این مملکت و این ملت حرف می زنیم مگر نه آنها از این ملت هستند در صورتیکه ما آنها را میخواستیم که باهم موافق باشیم چه ضرر دارد آنها هم بیایند مجلس رای بدهند قانون بیایند دست بدست بهیم این ملت را آزاد نماییم

یکی از وکلاء چنین اظهار داشت میدانید مپ اینکار چیست عیب اینکار این است اگر آنها ده سال با ما همراهی کنند دارائی آنها متقابل دو سال حالا خواهد شد چه قدر باید ملاحظه کرد يك عرض میکنم گرچه سیاستور خواهند گفت موقع این حرف نیست ولی من میگویم کاغذی یکی از اهالی قشون و سر باز نوشته که مارا وقتی میخواستند بفرستند آذربایجان باهم مشورت کردیم در صورتیکه آنها می خواهند ما را بفرستند برای بهم زدن انجمن تبریز ما جواب خدارا چه خواهیم گفت بخدا اینها خیال خام است انشاء الله ریشه مستبدین را خواهیم کند

یکی دیگر از وکلاء اظهار داشت حالا وقتی رامین نماینده اسرا استرداد و مرتکبین مجازات بشوند رئیس جواب دادند خلاصه مطلب همان است که گفته شد ما نمی توانیم در امور جزئی وارد شویم باید مهلت داده وقتی معین نمایم از برای اینکه نتیجه بدست آید برای تحقیق مجازات دو هفته کفایت و برای استرداد اسرا مدت زیاد تر لازم دارد و گمانم این است که این دو مسئله را از هم جدا نمایم

یکی از وکلاء بیان کرد بیست و روز دیگر بگذرد ترکمان میرود آنوقت استرداد اسرا مشکل خواهد شد و یکی از وکلاء استرا با هم اظهار داشت هر چه زودتر اقدام شود بهتر است پس از این یکی از وکلاء آذربایجان اظهار کرد با اینهمه زحمت که کشیده اید و میکشید این اسرا معرفی شده که چه کسانیند آیا با هم درسم استرداد خواهند شد یا کذا های خراسان وارد عوض اسرا خواهند آورد آیا صورت صحیح دارند (جواب داده شد صورت صحیح در دست داریم) باز اظهار کرد تکلیف اسرای اینجا چه چیز است آنجا لائل نان جو میدهند اما اینجا آراهم نمیدهند

دبیر الملک - حال دو رای پیدا شد یکی استرداد اسرا بقوه جبریه و این حالا ممکن نیست باید وزارت جنگ حاضر شود و ترتیب قشون داده شود طول میکشد و وقت میکشند یکی هم پول دادن و عیال این دفعه باید بهین ترتیب بشود یکی از وکلاء جواب داد نماینده ما استرداد اسرا را میخواستیم بهر ترتیبی که وزارت داخله صلاح بداند هر اینوقت رئیس چنین عنوان کردند اگر بنا شد پول بدهند باید خود آنها که باعث

این کار شده اند بروند با ما امور دولتی و بگیرند نه اینکه خود دولت پول بدهد

دبیر الملک - این صحیح است بعد از تحقیقات

یکی از وکلاء جواب داد تحقیقات شده و مدار کشته که تقصیر آنهاست و یکی دیگر از وکلاء آذربایجان اظهار داشت رفتن آنها حالا نمیتواند باید تحقیق کرد و مجازات برسد و شاید مجازات آنها حبس طولانی شد و یکی دیگر از وکلاء آذربایجان چنین عنوان نمود تا حال ده دفعه دیده ام

که این مذاکره استرداد اسرا بمیان آمده و حقیقه از حسن اسلامیت خودمان تعجب میکنم واقعات کمانها این زنهارا برده اند و این همه مذاکره شد چه نتیجه گرفته ایم بلکه میخواستیم مطاب را برگردانم آخر آنها هم خواهران ما هستند اگر حسن اسلامیت داشته باشیم نباید ما را بخوابیم من نمیدانم چرا آفتدر بی غیرت شده ایم چه اسلامیت ما ضعیف شده (در اینموقع مذاکره شد که باید تعیین وقت از برای استرداد اسرا و مجازات باعثین بشود) رئیس جواب دادند گفتیم يك چیزی در این خصوص بنویسید حالا مینویسند قرائت میشود آنوقت اخذ رای شود لهذا شرحی که در این باب نوشته بودند قرائت کردند قریب باین مضمون بود (اولا اشخاصیکه مظان ارتکاب هستند باید در محکمه عدلیه حاضر شده معاکه شوند پس از نبوت و تحقیق مجازات برسد و این تحقیق و مجازات از تاریخ ذیل تا ه روز بیشتر طول نکشد تا این وزارت داخله بترتیب صحیح اقدام در استرداد اسرا نموده از تاریخ ذیل تا ۱۰ روز تمام استرداد شوند و بهیچوجه عذر غیر موجبی پذیرفته نخواهد بود خواستند اخذ رای نمایند عموم و کلا اظهار داشتند محتاج برای گرفتن نیست تماما باینطور که نوشته شده متفق الرای هستیم

گفته شد مدعی اینها در محکمه عدلیه کی خواهد بود رئیس جواب دادند در همه جا همیشه از طرف اشخاصی که نمیتوانند زور پیدا کنند و مظنوم هستند مدعی عمومی پیدا کرده اند که در محکمه ها از طرف آنها حاضر شده مدعی میشود حال اینجا آن ترتیب نیست چند نفری که آدم بصیر و امین باشند آقایان حجج اسلامیه معین میکنند که برونه در محکمه عدلیه مدعی باشند با چند نفری از طرف مجلس برونه حاضر باشند یکی از وکلاء آذربایجان اظهار داشت يك اعلامی لازم است بشود که هر کس ادعائی دارد باید شهادت در عشق آباد و سایر جاها مدعی پیدا شود پس از اینها یکی از وکلاء

چنین اظهار داشت در چند ماه قبل هفت هشت روز خیلی حجج اسلام را بزحمت انداختم از بابت مسئله احتکار مدتی است بجهت عدم اجرای قوانین شرع علمای دین دق کرده اند ولی امیدواریم انشاء الله بعد از این مجری شود این معتکربین گندم گندم را کلیه احتکار میکنند آنروز هر ضی کردن شارع مقدس فرموده معتکربین ملعون هستند گویا معنی ملعون را نمیدانند از احتکار مینمایند و آن روز شما آقایان حجج اسلام فرمودید يك چیز دیگر هم غیر از ملعونی هست حالا تکلیف ما در اینخصوص چه چیز است

آقا سید عبد الله مجتهد - تکلیف

این است که ما بنویسیم معتکربین گندم را بیادورند بفرشند همان ر کبیل اظهار داشت از اقدام نکندند چه باید کرد فرمودند این را هم بدوالت اختطار مینماییم و مدت فرار میگذازیم یکی از وکلاء آذربایجان اظهار داشت که در مقام مدت شدت مهلت سه روز است اگر از فردا مهلت قرار بدهیم تا روز سه شنبه میشود اگر معتکربین گندمهاییکه دارند تا روز سه شنبه فروختهند خیلی خوب و اگر نخرورختهند روز چهارشنبه در هر کجا که انبار هست گندم را در بیادورند در بازار بفرشند بقیمة عادیه و پول آن را به احبانش رد کنند

بعد یکی از وکلاء چنین عنوان نمود اگر چه باید در مجلس از جزئیات ادارات مذاکره نشود ولی ما می بینیم که يك بچه هفده ساله را بحکومت کرمان فرستاده اند و اگر حکومت با خود شاهزاده فرما بفر است که منافات با وزارت عدلیه دارد وانگهی از اینجانا کرمان خیلی مسافت است چه طور رسیدگی میکنند

دبیر الملک این مسئله در تحت قانونی است که بدهد میاید بازمه ان وکیل جواب داد که این مسئله عینی است اگر ما میخواستیم اساس سلطنت مشروطه را محکم نمایم باید بملاحظه اینکه فلان شخص آقا زاده است یا چیز دیگر است کاری ندیده ام بلکه باید از روی استحقاق و قابلیت کار داده شود و در این موقع مجلس ختم شد

مذاکرات روز یکشنبه ۱۴ شهر

**ربیع الاول ۱۳۲۵
دارالشورای ملی**

روز یکشنبه ۱۴ شهر ربیع الاول ۲۵ دارالشورای ملی علی الرسم مفتوح شد ولی مجلس عینی منعقد شد تمام و کلا با حضور ریاست مجلس محترم در اطاق مخصوص جمع و مشغول خواندن متمم قانون اساسی بودند و بخصوصه تماشاچیان را اطلاع دادند که امروز بواسطه اشتغال قرائت متمم قانون اساسی مجلس عینی منعقد نخواهد شد تماشاچیان هم تا مغرب در صحن عمارت بهارستان بودند پس از آن متفرق شدند و خبر عیله که قابل تکرار باشد نبود

مذاکرات روز ۳ شنبه ۱۶ شهر

**ربیع الاول ۱۳۲۵
دارالشورای ملی**

بدواً یکی از وکلاء آذربایجان و یکی از وکلاء رشت خطاب رئیس نمودند که بموجب این دو طغرا تلگراف که امروز از رشت رسیده ما را بتلگرافخانه احضار کرده اند و گویا مطلب اهمیت داشته باشد که دو دفعه تلگراف شده یکی صبح و یکی حالا اگر صلاح است و اجازه میدهید ما برویم هر دو تلگراف قرائت شد در یکی (آقای حاتم الاسلام) و (آقای وکیل التجار) و (آقای میرزا فضلعلی آقا) و (آقای مستشارالدوله) و (آقای نقی زاده) و (آقای حاج محمد آقا حیرری) (راز انجمن رشت بتلگرافخانه احضار کرده بودند و یکی دیگر بعنوان وکیل التجار بود از طرف انجمن رشت که حضور جمعی از وکلاء محترم را در تلگرافخانه استدعا کرده ایم اگر ممکن نیست جواب بدهید که بامت جواب بدهیم چون رئیس و سایر وکلاء عظام دیدند تا کبک در حضور جمعی از وکلاء شده